

Prvá pomoc Slovensku:

priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám

(Aktualizácia 6)

november 2020

Matúš Baliak

Štefan Domonkos

Lucia Fašungová

Branislav Hábel

Ján Komadel

Marcela Veselková

Pod'akovanie

Autori ďakujú Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny, jednotlivým úradom práce, Sociálnej poisťovni, ako aj Infostatu za poskytnutie údajov nevyhnutných na spracovanie tohto komentára. Za cenné rady a technickú podporu ďakujú Ondrejovi Buchelovi, Marekovi Hlaváčovi a Barbare Vojtechovej z ISP.

Zhrnutie¹

Tento komentár predstavuje v poradí šiestu aktualizáciu analytického komentára ISP zverejneného 29. mája 2020 s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandemiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a). Sériou týchto publikácií ISP reaguje na pretrvávajúci záujem verejnosti o dáta súvisiace s využívaním ekonomickej pomoci štátu organizovanej pod záštitou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR).

Koncom marca 2020 schválila vláda SR opatrenia zamerané na zmiernenie ekonomických dopadov pandémie COVID-19. Najprv boli schválené nové typy sociálnych dávok v podobe pandemického nemocenského a ošetrovného, následne vláda predstavila aj opatrenia priamej pomoci na udržanie pracovných miest v rámci tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a samostatne zárobkovo činným osobám (SZČO). Paralelne s týmito opatreniami umožnila novelizácia zákona o sociálnom poistení odklad alebo odpustenie odvodov na sociálne poistenie pre niektorých zamestnávateľov. V čase prípravy šiestej aktualizácie komentára je vyhlásený núdzový stav na území Slovenska s trvaním 45 dní od 1. októbra 2020. Stále trvá aj mimoriadny stav a opatrenia „Prvej pomoci“ boli predĺžené do marca 2021 so zvýšením príspevkov a rozšírením okruhu poberateľov od októbra 2020.²

Podľa dát dostupných k 2. novembru 2020 uzavreli úrady práce, sociálnych vecí a rodiny so zamestnávateľmi a SZČO dotknutými mimoriadnou situáciou približne 124 tisíc dohôd o poskytovaní pomoci. Na základe týchto dohôd sa rozdelila pomoc v celkovej výške takmer 638,5 milióna eur. Uvedenou sumou sa podporí viac ako štvrtina pracovných miest v ekonomike.³ Cez „Prvú pomoc“ bolo za obdobie marec až jún 2020 podporených približne 1,57 milióna mesačných pracovných miest („človekomesiacov“, zamestnancov alebo SZČO). Za júl dosiahol počet podporených pracovníkov 225 tisíc a za august 191 tisíc. Za september dosiahol počet podporených zatiaľ takmer 124 tisíc zamestnancova SZČO. Celková uhradená suma za obdobie marec až jún 2020 predstavovala 486,6 milióna eur. Za júl bolo vyplatených 63,3 milióna eur, za august 54,2 milióna eur a za september doteraz uhradená suma dosahuje 34,4 milióna eur.⁴

Nástroje „Prvej pomoci“ stále využívajú najintenzívnejšie mikropodniky a veľké podniky. Ich podiel na čerpanej sume sa oproti malým a stredným podnikom v septembri nezmenil a zostáva na 64 %. Septembrové čísla však ukazujú, že relatívne vzrástol objem zdrojov čerpaných v mikropodnikoch z 31 % na 39 %, zatiaľ čo veľké podniky znížili podiel na čerpaní z tretiny na štvrtinu celkovej sumy. Porovnanie podielu na čerpanej pomoci s podielom na sume hrubých miezd v súkromnom sektore ukazuje, že ani jedna z veľkostných kategórií zamestnávateľov nie je výrazne nad- alebo podreprezentovaná pri čerpaní „Prvej pomoci“.

Z odvetvového pohľadu pomoc prúdila najmä do priemyselnej výroby, veľkoobchodu a maloobchodu a stavebníctva, ktorých podiel na celkovej alokovanej sume dosiahol v septembri 63 %. Spomedzi opatrení dosiahol najvyššie čerpanie opatrenie 3B s odstupňovaným paušálnym príspevkom na zamestnancov (47,5 % celkovej sumy). Opatrenie 1, určené zamestnávateľom s povinne zatvorenými prevádzkami, tvorilo v septembri

¹ Ak nie je inak uvedené, dáta o „Prvej pomoci“ vychádzajú z informácií aktualizovaných k 30. októbru 2020. Údaje o ostatných formách pomoci sú aktuálne ku konkrétnym dňom v septembri alebo októbri 2020 uvedeným v texte. Vzhľadom na predĺženie pomoci až do konca roka 2020 očakávame finálne údaje o jednotlivých formách pomoci až v priebehu prvého kvartálu roka 2021.

² Návrh na zmenu podmienok „Prvej pomoci“ a predĺženie obdobia realizácie do marca 2021 bol predložený na rokovanie vlády a schválený 28. októbra 2020 (materiál č. UV-23088/2020). Bližšie informácie sú dostupné na webstránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2020).

³ Dáta o podporených pracovných miestach sú za marec až september 2020; vzhľadom na postupné spracovanie ďalších žiadostí možno očakávať aj postupný nárast všetkých uvedených indikátorov. Údaje za september môžu podliehať najväčším zmenám, nakoľko pomoc z opatrení 1, 3A a 3B za tento mesiac je možné žiadať až do 30. novembra 2020.

⁴ Uvedené údaje vychádzajú z dát dostupných k 30. októbru 2020 a predstavujú horný odhad počtu podporených pracujúcich, ktorý abstrahuje od možnosti paralelného čerpania pomoci z viacerých opatrení na jedno pracovné miesto.

znova iba desatinu percenta z celkovej sumy. Priemerná suma podpory na jedno pracovné miesto v septembri zaznamenala mierny pokles oproti augustovej úrovni z 284 € na 278 €.

Nad rámec uvedených opatrení bolo súčasťou podporného programu aj prispôbenie systému sociálneho zabezpečenia novej situácii v podobe vytvorenia tzv. pandemických dávok. Výrazný nárast počtu vyplatených dávok a výdavkov na ne je viditeľný najmä v prípade dávky ošetrovnej. Za obdobie marec až október 2020 bolo v porovnaní s rovnakým obdobím predošlého roka vyplatených o 394 644 dávok viac. Medziročný nárast výdavkov dosiahol viac ako 132 miliónov eur.

Úvod

Tento dokument je v poradí šiestou aktualizáciou analytického komentára ISP z 29. mája 2020, ktorý bol zverejnený s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b, 2020c; Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková, & Vojtechová, 2020; Baliak, Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b).⁶ Vláda SR vyhlásila 12. marca 2020 mimoriadnu situáciu pre šírenie ochorenia COVID-19 a postupne prijímala opatrenia na zabránenie šírenia tejto choroby. S cieľom zmierniť dopady pandémie a protipandemických opatrení pripravila vláda hneď niekoľko balíkov pomoci. Dňa 25. marca 2020 vláda schválila **prvú sociálnu pomoc** vo forme tzv. „**pandemických dávok**“ určených rodičom detí a osobám v povinnej karanténe. O šesť dní neskôr, dňa 31. marca 2020, schválila aj tzv. „**Prvú pomoc**“ **zamestnancom, podnikateľom a SZČO**, ktorá pozostáva z viacerých opatrení založených na priamej finančnej podpore pracovných miest a podnikania spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Vzhľadom na nedávne ukončenie prijímania podkladov na výplatu pomoci za august 2020 opäť prinášame novú aktualizáciu komentára zverejneného ku koncu mája 2020. Okrem aktualizácie údajov za marec až august 2020 dokument prezentuje prvé čiastkové výsledky čerpania pomoci aj za september 2020.

„Prvá pomoc“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom: nové údaje potvrdzujú letný útlm v čerpaní

Vláda SR 31. marca 2020 schválila balík tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom s cieľom znížiť dopad koronavírusu na ekonomiku. Priama podpora zamestnávateľov a SZČO sa realizuje v rámci „Prvej pomoci“ cez šesť rôznych opatrení spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od dátumu pôvodného schválenia pomoci sa táto opakovane predlžovala s cieľom pomôcť tým segmentom ekonomiky, ktoré sú naďalej ohrozené útlmom ekonomickej aktivity v súvislosti s pandémiou COVID-19. V zmysle posledného rozhodnutia vlády SR budú opatrenia platné do konca marca 2020, pričom za obdobie október 2020 až marec 2021 dôjde aj k zvýšeniu maximálnych čerpatelných súm a uvoľneniu niektorých podmienok pre žiadateľov (bližšie pozri MPSVR SR (2020)).

Všetky opatrenia zahrnuté do „Prvej pomoci“ majú grantový charakter, čo znamená nenávratnú formu financovania. Detaily o jednotlivých schémach platné za obdobie marec-september 2020 sú k dispozícii v predošlej publikácii Inštitútu sociálnej politiky na tému pomoci ekonomike SR počas mimoriadnej situácie vyhlásenej v súvislosti s pandémiou COVID-19 (Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a).⁷ Zmeny v parametroch prvej pomoci za obdobie začínajúce októbrom 2020 sú k dispozícii v materiáli vlády SR schválenom 28. októbra 2020 (Úrad vlády SR, 2020), ako aj v súvisiacich tlačových správach (MPSVR SR, 2020).

Tabuľka 1 poskytuje prehľad o hlavných ukazovateľoch čerpania finančných prostriedkov z jednotlivých opatrení „Prvej pomoci“ k 30. októbru 2020, osobitne za marec až september 2020. Údaje za mesiace marec až august 2020 dostupné k 30. októbru 2020 považujeme za relatívne blízke finálnemu čerpaniu pomoci, nakoľko zamestnávateľia a SZČO mali možnosť požiadať o pomoc za posledný z týchto mesiacov do 31. októbra 2020. Na rozdiel od pomoci za tieto mesiace je možnosť požiadať o „Prvú pomoc“ za september 2020

⁶ Pôvodný materiál aj jeho aktualizácie sú dostupné na internetovej stránke ISP institutsocialnejpolitiky.sk/analyticky-komentare/index.html

⁷ Opatrenie 1 je určené pre tých zamestnávateľov, ktorí boli nútení na základe rozhodnutia orgánu verejnej moci zavrieť prevádzku. Opatrenie 2 je určené na kompenzáciu SZČO s poklesom tržieb. Opatrenia 3A a 3B sa týkajú tých zamestnávateľov, ktorých sa dotkli negatívne ekonomické dopady mimoriadnej situácie, aj keď sa na nich nevzťahoval úradom vydaný zákaz činnosti. Opatrenie 4A a 4B sa týka tých SZČO a konateľov tzv. jednoosobových s.r.o., na ktorých sa nevzťahuje žiadne zo skôr uvedených opatrení.

naďalej otvorená, a to až do 30. novembra 2020. Z tohto dôvodu zdôrazňujeme, že údaje za september 2020 sa môžu meniť v dôsledku prijímania a spracovania nových podkladov od žiadateľov.

Tabuľka 1 Čerpanie finančných príspevkov za marec až september 2020 z projektu „Prvá pomoc“, stav k 30. októbru 2020^a

Opatrenie	Počet podporených subjektov	Počet podporených zamestnancov / SZČO	Finančný príspevok	Priemerná podpora na pracujúceho	Žiadaná suma
marec 2020					
1	13 695	65 591	18 721 161,40 €	285,42 €	18 742 360,38 €
2	39 554	39 554	9 914 266,07 €	250,65 €	9 936 202,96 €
3A	2 646	68 194	18 366 408,92 €	269,33 €	18 372 559,26 €
3B	12 584	186 122	34 772 579,06 €	186,83 €	34 809 061,96 €
4A	10 574	10 574	1 111 710,00 €	105,14 €	1 119 315,00 €
4B	968	968	101 745,00 €	105,11 €	104 475,00 €
Spolu	80 021	371 003	82 987 870,45 €	223,69 €	83 083 974,56 €
apríl 2020					
1	11 252	56 529	28 019 514,95 €	495,67 €	28 023 128,11 €
2	47 447	47 447	22 348 453,26 €	471,02 €	22 348 525,26 €
3A	4 542	103 291	44 081 777,55 €	426,77 €	44 144 635,40 €
3B	17 811	245 523	79 644 951,22 €	324,39 €	79 646 269,81 €
4A	12 264	12 264	2 578 605,00 €	210,26 €	2 578 605,00 €
4B	1 127	1 127	236 985,00 €	210,28 €	236 985,00 €
Spolu	94 443	466 181	176 910 286,98 €	379,49 €	176 978 148,58 €
máj 2020					
1	4 048	24 834	10 341 967,40 €	416,44 €	10 342 020,71 €
2	41 420	41 420	18 554 161,85 €	447,95 €	18 554 171,85 €
3A	4 470	109 507	41 444 078,06 €	378,46 €	41 444 708,34 €
3B	17 576	273 827	73 563 826,46 €	268,65 €	73 640 366,49 €
4A	8 647	8 647	1 815 870,00 €	210,00 €	1 815 870,00 €
4B	966	966	202 815,00 €	209,95 €	202 815,00 €
Spolu	77 127	459 201	145 922 718,77 €	317,78 €	145 999 952,39 €
jún 2020					
1	350	1 892	770 344,63 €	407,16 €	770 344,63 €
2	29 931	29 931	13 079 914,17 €	437,00 €	13 080 094,17 €
3A	3 237	79 518	24 657 417,27 €	310,09 €	24 657 418,99 €
3B	12 177	159 491	40 831 042,91 €	256,01 €	40 861 798,57 €
4A	5 966	5 966	1 253 310,00 €	210,08 €	1 253 310,00 €
4B	679	679	142 590,00 €	210,00 €	142 590,00 €
Spolu	52 340	277 477	80 734 618,98 €	290,96 €	80 765 556,36 €
júl 2020					
1	80	474	292 478,71 €	617,04 €	292 478,71 €
2	23 801	23 801	10 416 901,98 €	437,67 €	10 416 901,98 €
3A	2 687	73 722	20 062 492,06 €	272,14 €	20 062 496,38 €
3B	9 693	121 558	31 353 348,78 €	257,93 €	31 357 403,74 €
4A	4 839	4 839	1 015 770,00 €	209,91 €	1 015 770,00 €
4B	555	555	116 130,00 €	209,24 €	116 130,00 €
Spolu	41 655	224 949	63 257 121,53 €	281,21 €	63 261 180,81 €
august 2020					
1	50	126	59 964,51 €	475,91 €	59 964,51 €
2	22 559	22 559	9 861 780,00 €	437,16 €	9 872 080,00 €
3A	2 399	51 323	14 008 477,16 €	272,95 €	14 008 505,16 €
3B	9 113	112 133	29 298 862,81 €	261,29 €	29 298 862,81 €
4A	4 347	4 347	912 870,00 €	210,00 €	912 870,00 €
4B	515	515	107 940,00 €	209,59 €	107 940,00 €
Spolu	38 983	191 003	54 249 894,48 €	284,03 €	54 260 222,48 €

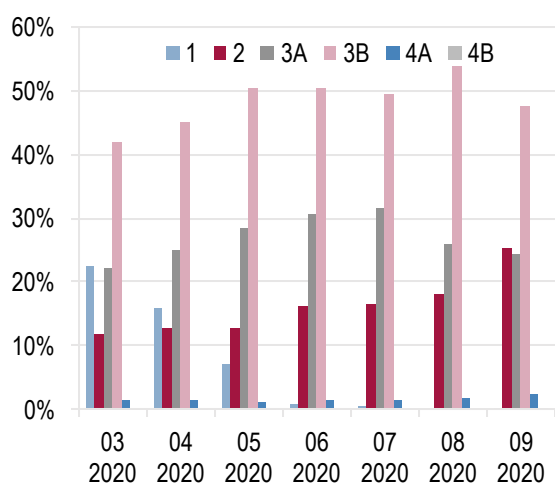
september 2020

1	38	123	49 025,00 €	398,58 €	49 025,00 €
2	20 174	20 174	8 709 960,00 €	431,74 €	8 709 960,00 €
3A	1 815	35 170	8 362 996,94 €	237,79 €	8 363 627,23 €
3B	5 756	63 778	16 330 017,57 €	256,04 €	16 333 910,21 €
4A	3 961	3 961	831 810,00 €	210,00 €	831 810,00 €
4B	486	486	102 060,00 €	210,00 €	102 060,00 €
Spolu	32 230	123 692	34 385 869,51 €	278,00 €	34 390 392,44 €

Zdroj: Informačný systém služieb zamestnanosti, ÚPSVaR. Pozn.: ^a Dáta z Informačného systému služieb zamestnanosti predstavujú predbežné údaje, ktoré sa môžu spätne korigovať, napríklad preradením podporených subjektov v rámci opatrení; ^b Údaje predstavujú počet podporených SZČO. Vzhľadom na charakter opatrení 2 a 4, ISP v prípade týchto opatrení predpokladá nutnú ekvivalenciu počtu podporených subjektov a počtu podporených SZČO (stĺpec 3).

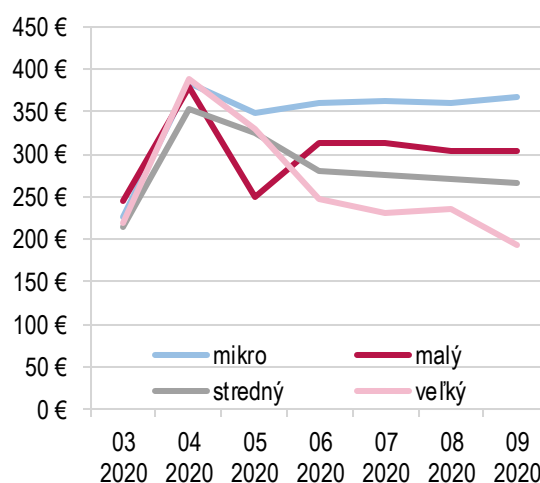
Absolútna výška čerpania kulminovala v apríli a v nasledujúcich mesiacoch alokovaná suma postupne klesá. Tento trend podľa aktuálnych dát sledujeme aj v septembri. Podľa údajov dostupných k 30. októbru 2020 dosiahlo čerpanie pomoci za august takmer 54,3 milióna eur, čo predstavuje medzimesačný pokles oproti júlu 2020 o viac ako 14 % (za mesiac júl 2020 čerpanie dosiahlo takmer 63,3 milióna €). Pokles vo výške poskytnutej pomoci zaznamenali všetky opatrenia, avšak opatrenie 3A kleslo v absolútnom vyjadrení o viac ako 6 miliónov eur, čo tvorí viac ako dve tretiny celkového medzimesačného zníženia oproti júlu. Suma podpory prostredníctvom opatrenia 3B medzimesačne klesla o viac ako 2 milióny eur. Pokles čerpania prostredníctvom nástrojov 3A a 3B sa postaral o takmer 90 % medzimesačného poklesu v mesiaci august.

Graf 1 Najväčšia časť celkovej sumy podpory je poskytovaná cez opatrenie 3B

Zdroj: ÚPSVaR.

Graf 2 Priemerná podpora na pracujúceho podľa kategórie veľkosti podniku

Zdroj: ÚPSVaR.

Najväčšiu časť vyplatenej sumy tvorí stabilne opatrenie 3B, ktorého podiel sa v jednotlivých mesiacoch pohybuje v rozpätí 40 až 50 % celkovej vyplatenej sumy (Graf 1). Podobný vývoj zatiaľ sledujeme aj v septembri, keď bolo prostredníctvom opatrenia 3B vyplatených takmer 47,5 % „Prvej pomoci“. V marci predstavovali opatrenia 1 a 3A zhodne niečo cez 22 % celkovej sumy podpory, ale ich využívanie v nasledujúcich mesiacoch bolo odlišné. Podiel opatrenia 1, určeného pre zamestnávateľov s prevádzkami zatvorenými na základe úradného rozhodnutia, postupne klesal. Tento trend pokračuje aj v mesiaci september, v ktorom podiel sumy vyplatenej prostredníctvom tohto opatrenia dosahuje iba približne 0,14 % z celkovej vyplatenej sumy v rámci „Prvej pomoci“. Podiel opatrenia 3A až do júla narastal, ale v auguste začal taktiež klesať. Napriek tomu stabilne tvorí asi štvrtinu vyplatenej sumy. Postupný nárast však pozorujeme pri podiele opatrenia 2, ktorý medzi marcom a septembrom vzrástol z necelých 12 % na viac ako 25 % celkovej vyplatenej sumy.

⁸ Údaje za mesiac august budú podliehať ďalším aktualizáciám, pretože o pomoc je možné žiadať do 31. októbra 2020.

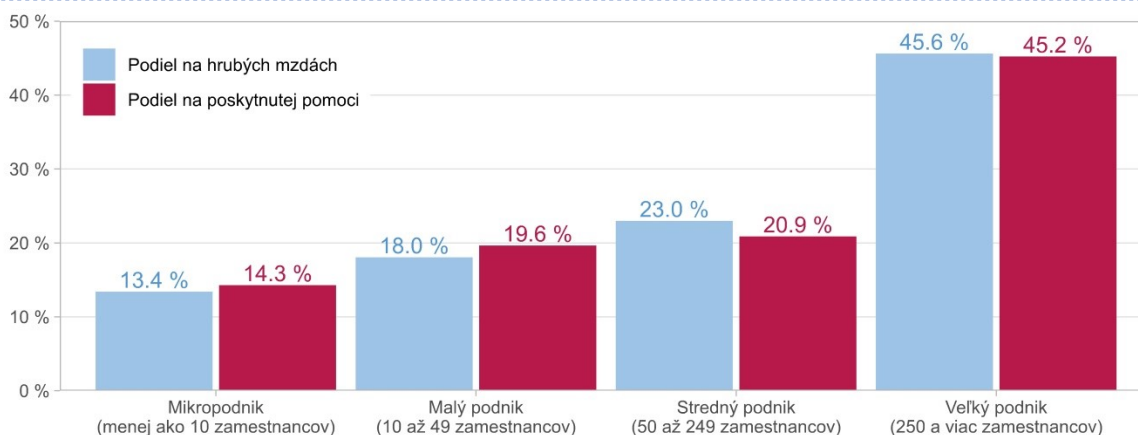
Od mája pokračuje pokles podporených zamestnancova SZČO v jednotlivých mesiacoch, podobne ako pokles čerpanej sumy. Od júna sa priemerná podpora na pracujúceho zastabilizovala na hodnotách v rozmedzí 280 až 290 €. Predbežné údaje za september naznačujú mierny medzimesačný pokles priemernej podpory na pracujúceho z 284 € na 278 €, ktorý spôsobil najmä pokles v prípade veľkých podnikov z 235,2 € na 193,8 € na zamestnanca (Graf 2).

Box 1 Kumulatívne údaje za marec až september 2020

Z priebežne aktualizovaných údajov vyplýva, že od začiatku mimoriadnej situácie bolo k 2. novembru 2020 vyplatených **638 461 846,70 eur**. Celková odhadovaná žiadaná suma za všetkých šesť mesiacov od marca do septembra 2020 predstavovala k rovnakému dátumu 638 752 893,61 eur. Odhadovaný počet žiadostí na jednotlivé opatrenia dosiahol 128 446. Je však potrebné zdôrazniť, že k 30. októbru 2020 je uzatvorené prijímanie žiadostí o finančnú pomoc iba za marec až august 2020. V prípade septembra preto očakávame výraznú zmenu konečných údajov po postupnom spracovaní ďalších žiadostí a výkazov úradmi práce. Zmenou možno očakávať aj v prípade údajov za august, nakoľko zber podkladov potrebných k výplате pomoci za tento mesiac sa skončil 31. októbra 2020.

Tabuľka A1 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 30. októbru 2020 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa počtu zamestnancov žiadateľa od mikropodnikov s maximálne deviatimi zamestnancami až po veľké podniky s najmenej 250 zamestnancami.⁹ Podobne ako v predchádzajúcich mesiacoch, takmer dve tretiny sumy septembrovej podpory čerpali mikropodniky vrátane subjektov bez zamestnancova veľké podniky, kým zvyšnú tretinu čerpali malé a stredné podniky. Podiel mikropodnikov na celkovej sume oproti augustu vzrástol (z 31,2 % v auguste na 39,4 % v septembri), zatiaľ čo podiel veľkých podnikov klesol z tretiny v auguste na štvrtinu v septembri. Podiely malých a stredných podnikov sa stabilne udržiavajú v rozmedzí 15 až 18 % od začiatku pandémie. Využívanie jednotlivých opatrení sa medzi podnikmi rôznej veľkosti líši. Medzi mikropodnikmi podiel vyplatenej sumy poskytovanou prostredníctvom opatrenia 2 siaha v septembri už k 62 %, malé a stredné podniky čerpajú asi tri štvrtiny sumy cez opatrenie 3B a veľké podniky najviac využívajú dve opatrenia, 3A a 3B (51 % respektíve 49 % celkovej sumy). Aj keď existujú nemalé rozdiely v absolútnej sume čerpania „Prvej pomoci“ medzi firmami spadajúcimi do jednotlivých veľkostných kategórií podľa počtu zamestnancov, ich podiely na vyčerpanej „Prvej pomoci“ sú v súlade s podielmi na celkových hrubých mzdách. Dáta prezentované v Grafe 3 ukazujú, že ani jedna skupina zamestnávateľov v súkromnom sektore nie je výrazne pod- ani nadreprezentovaná v miere využívania „Prvej pomoci“.

Graf 3 Podiel súkromných zamestnávateľov rôznej veľkosti na mzdách a na čerpaní pomoci z opatrení 1, 3A a 3B

Zdroj: Vlastný prepočet podľa dát ÚPSVaR a Sociálnej poisťovne. Pozn.: Uvedené dáta pokrývajú zamestnávateľov mimo sektora verejnej správy (podľa zoznamu subjektov sektora verejnej správy zverejneného ŠÚSR za september 2020); dáta o hrubých mzdách vychádzajú z vymeriavacích základov zamestnaneckých poisťných vzťahov uvedených v databáze Sociálnej poisťovne za 2. kvartál 2020; veľkosť firiem bola určená z priemerného mesačného počtu zamestnancov danej firmy v databáze Sociálnej poisťovne za 2. kvartál 2020; použité dáta o „Prvej pomoci“ sú aktuálne k 30. októbru 2020.

⁹ Dátová príloha je k dispozícii na internetovej stránke ISP institutsocialnejpolitiky.sk/analyticky-komentare/index.html

Tabuľka A2 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 30. októbru 2020 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa odvetví hospodárstva (sektie NACE). Najväčší podiel tak na čerpanej sume, ako aj na počte podporených pracujúcich má, rovnako ako v predchádzajúcich mesiacoch, priemyselná výroba (NACE sekcia C). Podiel tohto odvetvia na celkovej čerpanej sume dosiahol za september 2020 takmer 39 %, čím sa podporilo 46,4 % zo všetkých pracovníkov. Relatívny objem vyplatenej podpory a počet podporených zamestnancov v odvetví priemyselnej výroby postupne medzimesačne klesá. Zatiaľ čo v júli smerovalo na podporu odvetvia takmer 48 % z celkovej vyplatenej Prvej pomoci a podporilo sa tu viac ako 52,5 % všetkých podporených pracovníkov, v auguste alokácia dosiahla takmer 46 % a podiel podporených miest dosiahol menej ako 51 %. Aktuálne čísla za september naznačujú ďalšie znižovanie pri oboch ukazovateľoch. Podiel druhého najvýraznejšie podporovaného odvetvia, veľkoobchodu a maloobchodu (NACE sekcia G), medzimesačne mierne vzrástol na 13,6 % (z 12,4 % v auguste). Do stavebníctva (NACE sekcia F) smerovalo podľa predbežných údajov za september 10,5 % podpory. Viac ako 5 % celkovej sumy pripadlo aj odborným vedeckým a technickým činnostiam (NACE sekcia M), ubytovacím a stravovacím službám (NACE sekcia I), doprave a skladovaniu (NACE sekcia H) a administratívnym a podporným službám (NACE sekcia N).

Priemerná výška podpory podľa veľkosti žiadateľa a sektorov ekonomiky vykazovala pomerne veľký rozptyl. Najnižšia priemerná pomoc na jedno podporené pracovné miesto bola v septembri, podobne ako v predchádzajúcich mesiacoch, v skupine veľkých podnikov (193,8 eur), zatiaľ čo najvyššia v skupine mikropodnikov (368,0 eur). Z odvetvového pohľadu na „Prvú pomoc“ vyplýva, že najnižšia priemerná pomoc na pracujúceho prúdila v septembri do organizácií pôsobiacich v sektoroch dodávky vody a odstraňovania odpadu (NACE sekcia E – 216,8 eur), priemyselnej výroby (NACE sekcia C – 232,7 eur) a do odvetvia zdravotníctva a sociálnej pomoci (NACE sekcia Q – 235 eur) a najvyššia do sektorov odborných vedeckých a technických činností (NACE sekcia M – 371,8 eur), stavebníctva (NACE sekcia F – 370,9 eur) a finančných a poisťovacích služieb (NACE sekcia K – 370,6 eur).¹⁰

Box 2 Ako dlho trvá poskytnutie pomoci?

Výhlásenie núdzového stavu v súvislosti s pandémiou COVID-19 postavilo slovenský verejný sektor, a zlášť sieť úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, pred doposiaľ bezprecedentnú výzvu. Popri štandardnej agende úradov bolo nevyhnutné v čo možno najkratšom čase zabezpečiť vykonanie množstva úloh úzko súvisiacich s núdzovým stavom a dynamicky sa meniacou epidemickou situáciou. Medzi tieto úlohy patrilo aj zabezpečenie výplaty podpory poskytovanej v rámci opatrení „Prvej pomoci“. Podľa dát dostupných k 30. októbru 2020 trvala výplata pomoci v priemere menej ako 6 pracovných dní od momentu prijatia žiadosti, prípadne mesačného výkazu, až po úhradu sumy.¹¹

V prípade subjektov, ktoré si požiadali o pomoc za jeden mesiac a majú podpísanú dohodu, si poskytnutie pomoci za nasledujúce mesiace nevyžaduje podpísanie novej dohody, ale postačuje predloženie výkazu. Proces poskytovania pomoci za apríl, máj, jún, júl a august je preto pre subjekty s dohodou za niektorý predchádzajúci mesiac administratívne aj časovo menej náročný. Vybavenie pomoci sa týmto skrátilo na 2 - 5 pracovných dní.

Tabuľky B1 a B2 obsahujú informácie o trvaní vybavenia nových žiadostí ako aj výkazov za obdobie apríl až október k dohodám z predchádzajúcich mesiacov. Vybavenie pomoci sa výrazne zrýchlilo od polovice mája, odkedy okrem nových žiadostí úrady práce vybavujú aj výkazy k už existujúcim dohodám.

¹⁰ Pre účely tohto porovnania sme abstrahovali od žiadateľov, u ktorých nebolo možné určiť veľkosť organizácie podľa počtu zamestnancov alebo zaradenie do odvetví ekonomiky podľa klasifikácie NACE. V odvetví činností domácností ako zamestnávateľov (NACE sekcia T) bola priemerná podpora až 420 eur, ale toto odvetvie tiež vynechávame, nakoľko tu boli podporení len dvaja pracovníci.

¹¹ S cieľom eliminovať možnú diskrepanciu medzi dátumom odoslania žiadosti o podporu žiadateľom a jej registráciou bola odhadovaná celková dĺžka procesu výplaty predĺžená o dva dni.

Tabuľka B1 Trvanie vybavenia pomoci (od prijatia žiadosti alebo výkazu po úhradu) ^a

Opatrenie	Priemerné trvanie vybavenia		Počet žiadostí / výkazov
	Kalendárne dni	Pracovné dni	
1	10,30	7,11	29 283
2	5,82	4,19	217 793
3A	7,01	5,07	20 790
3B	7,04	5,10	79 842
4A	17,50	12,07	14 875
4B	21,48	14,91	1 336
Spolu	7,05	5,03	363 919

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: ^a Priemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 18. októbra 2020 a zároveň vybavené najneskôr 30. októbra 2020. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Tabuľka B2 Vybavenie pomoci sa postupne zrychľuje ^a

Týždeň prijatia žiadosti / výkazu	Priemerné trvanie vybavenia		Počet žiadostí / výkazov
	Kalendárne dni	Pracovné dni	
06.04. - 12.04.	20,87	13,17	10 334
13.04. - 19.04.	17,03	12,16	15 024
20.04. - 26.04.	17,93	12,11	13 863
27.04. - 03.05.	18,03	11,82	15 188
04.05. - 10.05.	15,64	10,94	9 112
11.05. - 17.05.	12,32	9,14	20 274
18.05. - 24.05.	6,10	4,61	32 525
25.05. - 31.05.	7,66	5,67	36 153
01.06. - 07.06.	4,20	3,14	16 356
08.06. - 14.06.	3,97	3,02	16 499
15.06. - 21.06.	3,75	2,80	15 462
22.06. - 28.06.	4,50	3,24	13 726
29.06. - 05.07.	4,33	3,16	17 376
06.07. - 12.07.	2,84	2,17	11 456
13.07. - 19.07.	3,11	2,35	10 124
20.07. - 26.07.	3,42	2,63	7 650
27.07. - 02.08.	4,24	3,08	11 941
03.08. - 09.08.	2,33	1,83	10 528
10.08. - 16.08.	2,48	1,91	7 340
17.08. - 23.08.	2,69	2,00	6 654
24.08. - 30.08.	3,44	2,36	8 087
31.08. - 06.09.	2,80	2,04	10 115
07.09. - 13.09.	2,15	1,68	7 795
14.09. - 20.09.	2,34	1,71	5 402
21.09. - 27.09.	2,62	1,99	6 703
28.09. - 04.10.	2,79	2,17	12 094
05.10. - 11.10.	2,05	1,65	8 814
12.10. - 18.10.	2,51	1,95	7 324
06.04. - 18.10.	7,05	5,03	363 919

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: ^a Priemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 18. októbra 2020 a zároveň vybavené najneskôr 30. októbra 2020. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Pandemické ošetrovné

Prerušenie vyučovania v školách a školských zariadeniach od 16. marca 2020 do odvolania vytvorilo u pracujúcich potrebu zabezpečiť starostlivosť o deti. MPSVR SR na túto situáciu zareagovalo zavedením dávky „pandemické ošetrovné“, na ktorú získali nárok nemocensky poistení rodičia, ktorí sa počas krízovej situácie (od 12. marca 2020) súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19 osobne starali o dieťa, ktoré nedovršilo jedenásty rok, alebo do dovŕšenia šestnásteho roku veku, ak išlo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným

stavom.¹² Výška ošetrovného za deň je rovnako ako pri bežnom ošetrovnom 55 % denného vymeriavacieho základu určeného z najviac dvojnásobku priemernej mzdy spred dvoch rokov (približne 70 % čistej mzdy).¹³

Podmienky pri poskytovaní pandemickej OČR sa zmenili novelou zákona o sociálnom poistení, ktorá nadobudla účinnosť 23. septembra 2020.¹⁴ Cieľom novely bolo predovšetkým upraviť podmienky nároku na pandemické ošetrovné v školskom roku 2020/2021. Po novom majú nárok na ošetrovné v čase trvania krízovej situácie nemocensky poistení poistenci starajúci sa o dieťa, ktoré je choré, ktoré je v karanténe alebo je zatvorená škola alebo škôlka, ktorú dieťa navštevuje. Nárok na pandemické ošetrovné ostal zachovaný aj v prípade rodinných príslušníkov, ktorí zabezpečujú starostlivosť o príbuzného, ktorému sa neposkytuje starostlivosť v zariadení sociálnych služieb z dôvodu obavy o jeho zdravie. Toto sa však nevzťahuje na rodičov žiakov základných škôl, pre ktorých je prezenčná školská dochádzka od 1. septembra 2020 opäť povinná.

V apríli 2020 predstavovalo „pandemické ošetrovné“ približne 4/5 všetkých vyplatených dávok.¹⁵ Tento štatistický údaj však nepredstavuje všetky nároky uplatnené za marec 2020, keďže výplata časti marcových nárokov sa pre veľký administratívny nápor a samotný proces vyplácania presunula na nasledujúce mesiace. Medziročne sa rast počtu vyplatených dávok a výdavkov na ne zrýchlil v máji 2020 a túto úroveň si udržal aj v nasledujúcom mesiaci (Tabuľka 2). Konkrétne, počet vyplatených dávok v júni medziročne vzrástol takmer desaťnásobne z 13 477 v júni 2019 na 131 851 v júni 2020. Výdavky na ne narástli takmer tridsaťjedennásobne zo zhruba 1,5 milióna eur v júni 2019 na viac ako 45 milióna eur v júni 2020.

Tabuľka 2 Vyplatené dávky „ošetrovné“

Mesiac	2019	2020	Nárast / pokles
Počet dávok			
marec	25 297	24 854	-443 (-1,8 %)
apríl	15 690	80 407	64 717 (412,5 %)
máj	13 918	149 855	135 937 (976,7 %)
jún	13 477	131 851	118 374 (878,3 %)
júl	13 015	56 264	43 249 (332,3 %)
august	10 350	26 217	15 867 (153,3 %)
september	10 170	24 060	13 890 (136,6 %)
október	12 781	15 834	3 053 (23,9 %)
Výdavky			
marec	2 725 362,70 €	3 003 815,50 €	278 452,80 € (10,2 %)
apríl	1 704 749,80 €	15 462 513,04 €	13 757 763,24 € (807,0 %)
máj	1 554 373,60 €	46 755 878,17 €	45 201 504,57 € (2 908,0 %)
jún	1 475 014,00 €	45 373 924,08 €	43 898 910,08 € (2 976,2 %)
júl	1 480 207,10 €	17 747 667,64 €	16 267 460,54 € (1 099,0 %)
august	1 286 073,66 €	7 569 461,65 €	6 283 387,99 € (488,6 %)
september	1 303 945,89 €	7 032 176,91 €	5 728 231,02 € (439,3 %)
október	1 454 382,10 €	2 539 028,03 €	1 084 645,93 € (74,6 %)

Zdroj: Informačný systém Sirius (týždenné údaje). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

V júli však pozorujeme pokles počtu dávok, ktorý odráža znovuočtovenie škôlok a prvého stupňa základných škôl od 1. júna 2020 a otvorenie druhého stupňa základných škôl a stredných škôl od 22. júna. Keďže návrat do škôl bol dobrovoľný, počet vyplatených dávok ošetrovné medziročne vzrástol zhruba 4,3-násobne a výdavky takmer dvanásťnásobne. V auguste pokračoval výrazný pokles v počte poberateľov, čo sa prejavilo taktiež v absolútnom objeme výdavkov. Dôvodom je, že počas školských prázdnin majú nárok na pandemické ošetrovné len rodičia detí predškolského veku, ktorých deti v mimoriadnej situácii nenavštevujú detské jasle alebo materskú školu. Trend poklesu pokračoval až do októbra, v ktorom bolo vyplatených 15 834 dávok

¹² Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení prostredníctvom zákona číslo 63/2020 Z. z.

¹³ Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/oseetrovne-nemocenske/.

¹⁴ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne www.employment.gov.sk/sk/informacie-media/aktuality/zmeny-pri-poskytovani-pandemickej-ocr.html

¹⁵ Informačný systém Sociálnej poisťovne. Údaje sa vzťahujú na poisťné vzťahy.

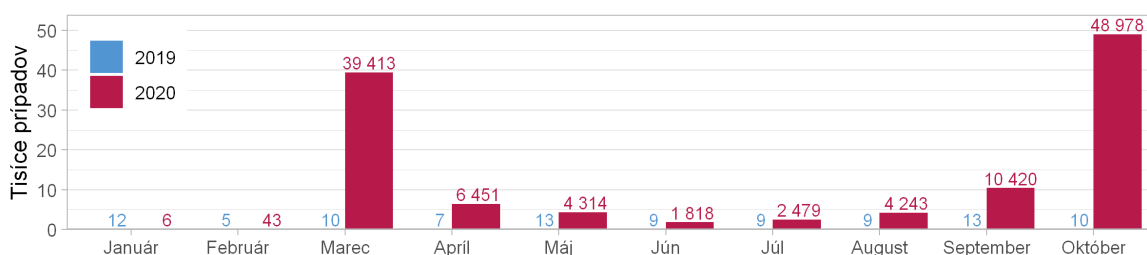
(medziročný nárast o 24 %). Od vypuknutia pandémie vzrástli výdavky na ošetrovne oproti predošlému roku viac ako jedenásťnásobne o 132,5 milióna eur.

Pandemické nemocenské

Jedným z protipandemických opatrení bola povinná izolácia osôb s potvrdeným ochorením alebo s podozrením na ochorenie COVID-19. Nemocensky poisteným poistencom, ktorí boli lekárom uznaní za dočasne práceneschopného (DPN) z dôvodu nariadenia karanténneho opatrenia alebo izolácie, vzniká od prvého dňa nariadenej karantény alebo izolácie nárok na dávku „pandemické nemocenské“ vo výške 55 % denného vymeriavacieho základu (približne 70 % čistej mzdy)¹⁶.

Počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu „karanténne opatrenie“ kulminoval v marci 2020, keď počet nových prípadov dosiahol takmer 40 000 (Graf 4). Tento počet zahŕňa všetky druhy karanténnych opatrení (napríklad z dôvodu žltacky). Keďže v marci predošlého roka bolo nahlásených len 10 prípadov, je možné predpokladať, že takmer všetky karantény sa týkali ochorenia COVID-19. Po poklese počas letných mesiacov začal počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu zhoršujúcej sa epidemickej situácie opäť stúpať a v októbri už podľa predbežných údajov k 5. novembru prekročil marcové hodnoty.

Graf 4 Počet novohlásených prípadov DPN s dôvodom vzniku „karanténne opatrenie“

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: Údaj za október 2020 je spracovaný k 5. novembru 2020.

V apríli 2020 vyplatala Sociálna poisťovňa zhruba polovicu nárokov na pandemické nemocenské, ktoré vznikli v marci.¹⁷ Rovnako ako v prípade dávky „pandemické ošetrovné“ sa aj tu výplata dávok sčasti presúvala do nasledujúcich mesiacov. Medziročne vzrástol v októbri 2020 počet vyplatených dávok zhruba 1,1-násobne a vyplatená suma 1,2-násobne (Tabuľka 3). Nižší nárast v porovnaní s dávkou „pandemické ošetrovné“ odráža skutočnosť, že dávka „pandemické nemocenské“ tvorí len zlomok celkových vyplatených dávok „nemocenské“. Konkrétne, v apríli 2020 predstavovalo „pandemické nemocenské“ približne desatinu všetkých vyplatených dávok.¹⁸

Tabuľka 3 Vyplatené dávky „nemocenské“

Mesiac	2019	2020	Nárast / pokles
Počet dávok			
marec	154 834	143 256	-11 578 (-7,5 %)
apríl	143 625	193 587	49 962 (34,8 %)
máj	121 150	195 389	74 239 (61,3 %)
jún	115 231	146 826	31 595 (27,4 %)
júl	114 831	125 594	10 763 (9,4 %)
august	105 385	120 112	14 727 (14,0 %)
september	106 004	119 297	13 293 (12,5 %)
október	112 567	122 233	9 666 (8,6 %)

¹⁶ Nárok na „pandemické nemocenské“ vznikol na základe novely zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Pred účinnosťou novely patrila poistencovi dávka vo výške 25 % denného vymeriavacieho základu. Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/oseetrovne-nemocenske/.

¹⁷ Informačný systém Sociálnej poisťovne.

¹⁸ Informačný systém Sociálnej poisťovne.

Výdavky			
marec	39 278 114,75 €	43 000 851,38 €	3 722 736,63 € (9,5 %)
apríl	40 582 739,83 €	51 420 984,73 €	10 838 244,90 € (26,7 %)
máj	37 332 972,71 €	61 535 957,75 €	24 202 985,04 € (64,8 %)
jún	36 153 616,20 €	52 924 231,60 €	16 770 615,40 € (46,4 %)
júl	34 957 463,48 €	44 764 626,43 €	9 807 162,95 € (28,1 %)
august	34 782 406,57 €	44 121 771,90 €	9 339 365,33 € (26,9 %)
september	34 418 007,32 €	43 146 794,07 €	8 728 786,75 € (25,4 %)
október	33 885 806,68 €	41 702 024,92 €	7 816 218,24 € (23,1 %)

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Odklad a odpustenie povinnosti zaplatiť odvody

Dôležitou súčasťou podpory udržania pracovných miest je aj odklad a odpustenie odvodových povinností zamestnávateľov a SZČO. MPSVR SR pristúpilo k zmene zákona o sociálnom poistení s cieľom umožniť odklad odvodov zamestnávateľa a SZČO za marec 2020 a odpustenie týchto odvodov za apríl 2020.¹⁹ Následne vláda SR prijala nariadenia umožňujúce odklad odvodov aj za máj až júl 2020.²⁰ Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie znižuje mzdové náklady na priemerného zamestnanca takmer o jednu pätinu.

Odklad splatnosti odvodov na sociálne poistenie za rok 2020 do konca roka je za vyššie uvedené mesiace umožnený tým subjektom, ktoré vykázali za daný mesiac pokles čistého obratu alebo pokles príjmov aspoň o 40 %.²¹ Odpustenie odvodov za apríl 2020 bolo zamerané na podporu tých subjektov, ktoré mali v apríli 2020 aspoň jednu zo svojich prevádzok zatvorenú dlhšie ako 15 dní na základe rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva. Tabuľka 4 obsahuje základné štatistiky o využití možnosti odkladu a odpustenia odvodov na sociálne poistenie podľa dát dostupných k 21. septembru 2020 v delbe podľa charakteristiky subjektov. Tuto formu podpory udržania pracovných miest mohli využiť aj subjekty zaradené do sektora verejnej správy.

Tabuľka 4 Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie: základné štatistiky ^a

Mesiac	Typ žiadateľa		Spolu
	SZČO	Zamestnávateľ	
Počet ^b			
marec 2020 (odklad)	6 010	6 918	12 928
apríl 2020 (odpustenie)	17 049	21 901	38 950
máj 2020 (odklad)	2 891	3 690	6 581
jún 2020 (odklad)	1 309	1 449	2 758
júl 2020 (odklad)	983	952	1 935
Suma ^b			
marec 2020 (odklad)	847 541,51 €	18 005 938,08 €	18 853 479,59 €
apríl 2020 (odpustenie)	2 416 299,42 €	66 060 941,23 €	68 477 240,65 €
máj 2020 (odklad)	460 347,10 €	20 207 034,02 €	20 667 381,12 €
jún 2020 (odklad)	213 677,53 €	10 273 101,53 €	10 486 779,06 €
júl 2020 (odklad)	158 476,65 €	3 655 316,34 €	3 813 792,99 €

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: ^a Údaje sú aktuálne k 14. októbru 2020; očakávame aktualizáciu dát do budúcnosti tak z dôvodu postupného spracovania nových podkladov zakladajúcich nárok na odklad/odpustenie odvodov, ako aj z dôvodu korekcie doteraz spracovaných podkladov; ^b Údaje obsahujú aj dáta za subjekty spadajúce do sektora verejnej správy v zmysle metodiky ESA2010 a predstavujú horný odhad poklesu príjmov Sociálnej poisťovne z odvodov SZČO a zamestnávateľov z dôvodu odkladu alebo odpustenia odvodov za daný mesiac.

Od vypuknutia pandémie narástol počet subjektov, ktoré majú dlh na bežnom poistnom v danom mesiaci, a ktoré tento dlh neuhradili do dátumu splatnosti, medziročne o 21 %, pričom najvyšší nárast pozorujeme v

¹⁹ Pre detailný popis pravidiel a podmienok odkladu a odpustenia odvodov, pozri zákon 68/2020 Z. z. a 95/2020 Z. z. ako aj nariadenie vlády 76/2020 Z. z. a 132/2020 Z. z. Vecný rámec tohto komentára sa obmedzuje na opatrenia v pôsobnosti MPSVR SR, preto sa nevenujeme vyhodnoteniu prípadného odkladu, odpusteniu alebo iným zmenám v odvodoch na zdravotné poistenie.

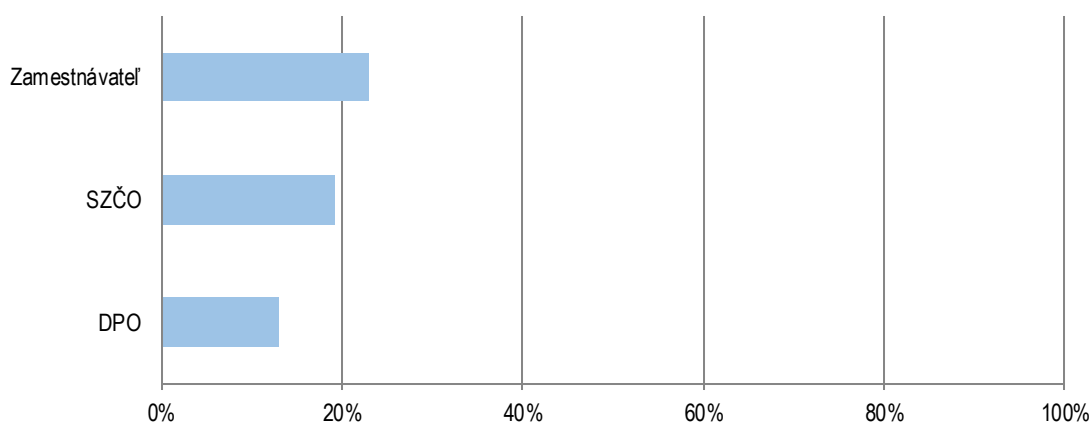
²⁰ Pozri nariadenie vlády 131/2020 Z. z.

²¹ Pôvodný termín splatnosti odvodov za marec určený na 31. júla 2020 bol neskôr posunutý na 31. decembra 2020. V čase prípravy tejto aktualizácie je v zmysle nariadenia vlády 131/2020 Z. z. termín splatnosti odložených odvodov za máj, jún a júl tiež 31. december 2020.

pripade zamestnávateľov (23 %) a najnižší v prípade dobrovoľne poistených osôb (13 %).²² Počet dlžníkov medzi SZČO narástol o 19 %. Keďže prvé protiepidemické opatrenia sa prijali v marci, počet dlžníkov sledujeme od apríla 2020, v ktorom je splatné poistné za marec pre SZČO a DPO. V prípade zamestnávateľov sa termín splatnosti môže v špecifických prípadoch posunúť až o dva mesiace, čo spôsobuje fluktuáciu v údajoch na mesačnej báze.²³ Z tohto dôvodu sme sa rozhodli vykazovať údaje kumulatívne za celé obdobie od vypuknutia pandémie, t.j. od apríla do septembra 2020.

Pri interpretácii údajov treba vziať do úvahy fakt, že niektoré subjekty, ktoré neuhradili odvody splatné v apríli (alebo v nasledujúcich mesiacoch), mohli po splnení podmienok neskôr požiadať o odklad alebo odpustenie odvodov. Očakávanie možnosti odkladu alebo odpustenia mohlo subjekty podnietiť vo vyššej miere bežné poistné neuhradiť.

Graf 5 Medziročný nárast počtu dlžníkov na bežnom poistnom počas pandémie

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: Počet dlžníkov predstavuje počet subjektov, ktoré majú dlh na bežnom poistnom v danom mesiaci, a ktoré ten dlh neuhradili do dátumu splatnosti, a to kumulatívne za obdobie apríl až september 2020. Dlž sa sleduje osobitne u zamestnávateľov, samostatne zárobkovo činných osôb (SZČO) a dobrovoľne poistených osôb (DPO).

Situácia na pracovnom trhu

Nárast identifikovaných prípadov COVID-19 a následné protipandemické opatrenia vyvolali na pracovnom trhu výrazný pohyb.²⁴ V apríli 2020 sme prvýkrát po 14 mesiacoch pozorovali vyšší prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie ako ich odtok. Konkrétne, v apríli 2020 bolo zaevidovaných 29 275 nových uchádzačovo zamestnanie, čo predstavuje oproti predošlému mesiacu viac ako dvojnásobok. Situácia sa však v nasledujúcich mesiacoch stabilizovala a od augusta odtok uchádzačov z evidencie opäť prevyšuje prítok do evidencie. Miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla v septembri hodnotu 7,43 %.²⁵ Pokles nezamestnanosti zaznamenaný za august a september 2020 je prítomný v dátach aj po očistení o sezónne vplyvy.

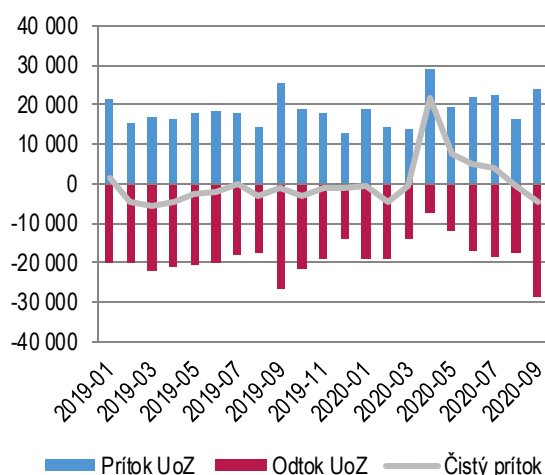
²² Poistný vzťah a povinnosť odvádzať poistné zaniká v prípade dobrovoľne poistených osôb v zmysle § 23 zákona 461/2003 Z. z. odhlásením sa z dobrovoľného poistenia. Dobrovoľnosť uvedeného poistného vzťahu je pravdepodobným dôvodom nižšej miery nárastu počtu dlžníkov v tejto skupine subjektov sociálneho poistenia.

²³ Vo všeobecnosti je poistné, ktoré platí a odvádza zamestnávateľ, splatné v deň určený na výplatu príjmov. Ak taký deň nie je určený, poistné je splatné v posledný deň kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, za ktorý sa platí poistné. Ak tento deň pripadne na sobotu alebo deň pracovného pokoja, poistné je splatné v najbližší pracovný deň. Viac v zákona č. 461 o sociálnom poistení, § 143, odsek (2).

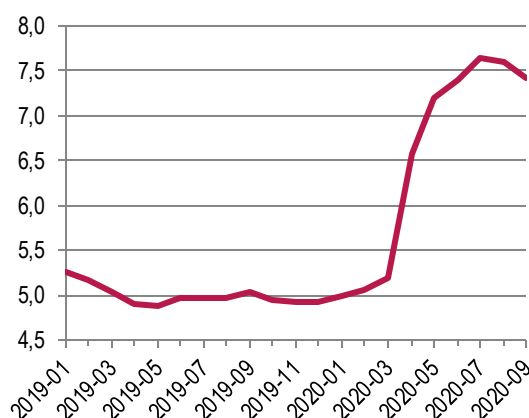
²⁴ Upozorňujeme, že nasledujúce závery nie je možné interpretovať ako priamy dopad opatrení na zamestnanosť. Nepoznáme totiž vývoj pracovného trhu v alternatívnej realite, v ktorej by sa žiadna pomoc zamestnávateľom a SZČO neposkytla (tzv. kontrafaktálny scenár). Je realistické predpokladať, že počet prepustených by bol v tejto alternatívnej realite vyšší.

²⁵ Miera evidovanej nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ, t.j. takých ktorí bezprostredne po ponuke voľného pracovného miesta môžu nastúpiť do pracovného pomeru. Celková miera nezamestnanosti môže byť vyššia,

Graf 6 Prítok a odtok UoZ

Graf 7 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v %

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Čistý prítok je vypočítaný ako "prítok mínus odtok UoZ".

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Miera nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

Vzhľadom na pretrvávajúcu pandemickú situáciu vláda SR niekoľkokrát schválila predĺženie nástroja „Prvá pomoc“. Posledným predĺžením podpory do marca 2021 zároveň navýšila aj jednotlivé príspevky a rozšírila okruh oprávnených poberateľov.²⁶ Viaceré z nástrojov podpory budú k dispozícii obyvateľom aj v najbližších mesiacoch a ich využitie je potrebné priebežne monitorovať a vyhodnocovať.

Box 3 Regionálny pohľad na vývoj nezamestnanosti počas mimoriadnej situácie:

Podľa údajov ÚPSVaR o vývoji nezamestnanosti medzi februárom 2020 a septembrom 2020 došlo k nárastu počtu UoZ, ako aj miery evidovanej nezamestnanosti z 5,05 % na 7,43 %. Miera evidovanej nezamestnanosti sa v septembri znížila druhý mesiac po sebe, medzimesačne sme zaznamenali pokles o 0,17 p.b. (zo 7,60 % v auguste na 7,43 % v septembri), a to aj napriek prílevu čerstvých absolventov do evidencie. Zníženie miery evidovanej nezamestnanosti odráža postupné oživovanie trhu práce a zrýchlenie odtoku z evidencie, aj keď septembrové hodnoty predstavujú stále výrazne vyššiu nezamestnanosť v porovnaní so začiatkom roka 2020. Nárast nezamestnanosti sa v tomto období – aj keď v rozdielnej miere – dotkol všetkých ôsmich krajov. Tabuľka B3 obsahuje údaje o náraste miery nezamestnanosti v jednotlivých krajoch za obdobie február až september 2020.

Tabuľka B3 Miera evidovanej nezamestnanosti v percentách a jej zmena (február – september 2020)^a

Kraj	február 2020	september 2020	absolútna zmena (v p.b.)	relatívna zmena (v %)
Braňslavský	2,83	4,66	1,83	64,66
Trnavský	2,80	5,09	2,29	81,79
Trenčiansky	3,21	5,38	2,17	67,60
Nitriansky	3,04	5,55	2,51	82,57
Žilinský	4,07	6,35	2,28	56,02
Banskobystrický	6,94	9,57	2,63	37,90
Prešovský	8,45	11,08	2,63	31,12
Košický	7,70	10,35	2,65	34,42
SR	5,05	7,43	2,38	47,13

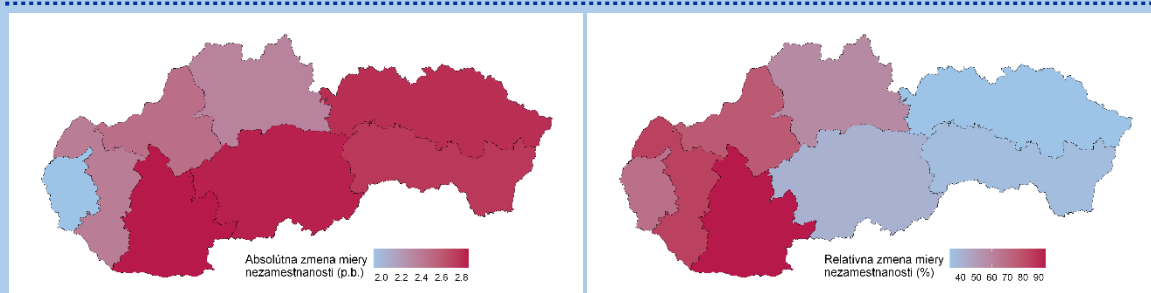
Zdroj: ÚPSVaR a vlastné výpočty; Pozn.:^aMiera nezamestnanosti bola vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

nakoľko zohľadňuje aj nedisponibilných UoZ (napr. dočasná práceneschopnosť, OČR, vzdelávanie a príprava pre trh práce alebo menšie obecné služby).

²⁶ Viac informácií o aktuálnych podmienkach podpory je dostupných na oficiálnej internetovej stránke www.pomahameludom.sk alebo na internetovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2020).

Z údajov dostupných k 1. novembru 2020 vyplýva, že miera evidovanej nezamestnanosti rástla najvýraznejšie v absolútnom vyjadrení (v p.b.) v Košickom, Prešovskom a Banskobystrickom kraji (nárast o 2,65 p.b. respektíve 2,63 p.b.). V pomernom vyjadrení k hodnote z februára 2020 (v percentách) najmarkantnejšie vzrástla evidovaná miera nezamestnanosti v Nitrianskom kraji (82,57 % respektíve 2,51 p.b.) a Tmavskom kraji (81,79 % respektíve 2,29 p.b.). Naopak, najnižšiu mieru nárastu nezamestnanosti medzi februárom a septembrom v absolútnom vyjadrení zaznamenal ÚPSVaR v Bratislavskom a Trenčianskom kraji. Vzhľadom na fakt, že nezamestnanosť rástla na celom území SR a jej miera bola vo februári o niekoľko p.b. vyššia v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji oproti zvyšku SR, relatívny nárast miery nezamestnanosti oproti februárovej hodnote je v týchto regiónoch podstatne nižší ako na západe SR (pozri posledný stĺpec v Tabuľke B3 a Graf B1).

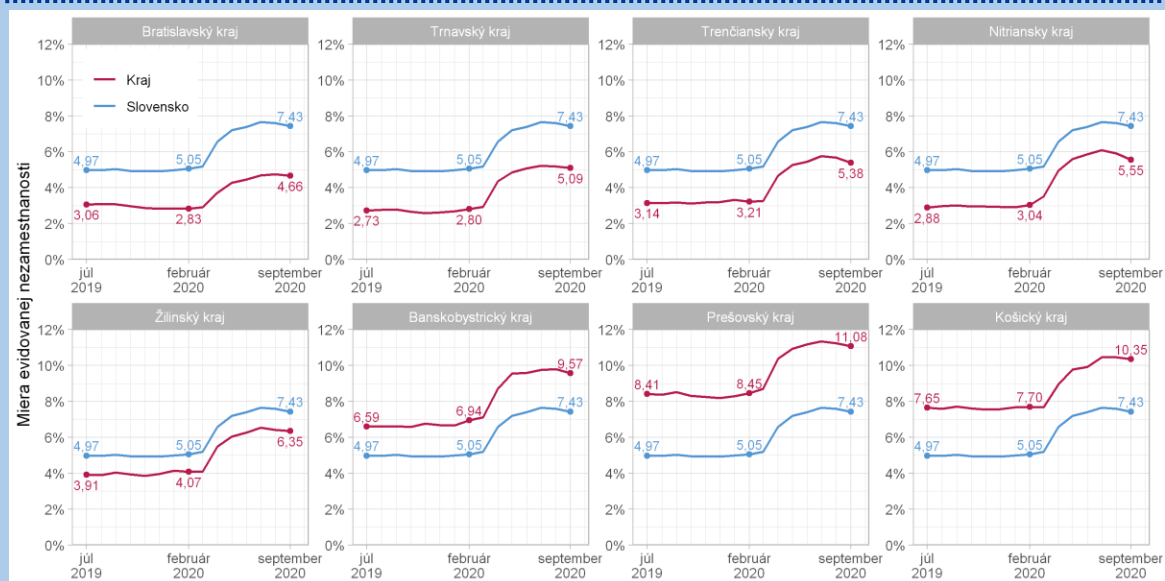
Graf B1 Zmena miery evidovanej nezamestnanosti medzi februárom a septembrom 2020

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné prepočty

Záver z predchádzajúceho odseku potvrdzuje aj Graf B2. Kraje zo Západného Slovenska a Žilinský kraj dosahujú nižšiu ako priemernú úroveň evidovanej miery nezamestnanosti počas celého znázorneného obdobia, zatiaľ čo kraje z Východného Slovenska a Banskobystrický kraj dosahovali nadpriemernú úroveň evidovanej miery nezamestnanosti počas sledovaného obdobia. Kríza sa negatívne prejavila vo všetkých krajoch, ale pozorujeme aj zlepšenie situácie. Zatiaľ čo väčšina krajov zaznamenala pokles nezamestnanosti už v auguste, september 2020 je prvým mesiacom od októbra 2019, v ktorom sa miera evidovanej nezamestnanosti medzimesačne znížila vo všetkých krajoch.

Graf B2 V septembri 2020 prvýkrát od októbra 2019 medzimesačne klesla nezamestnanosť vo všetkých krajoch

Zdroj: ÚPSVaR

Bibliografia

- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 4)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR:
institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/09/isp_2020_prva_pomoc_update4_final.pdf
- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 5)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR:
institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/ISP_2020_Prva_pomoc_update5_final.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR:
institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_final5.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 2)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR:
institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020covid_druha_aktualizacia.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 3)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR:
institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_august2020_aktual3_final.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., Veselková, M., & Vojtechová, B. (2020). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR:
institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_20200615.pdf
- MPSVR SR. (28. 10 2020). *Z „Prvej pomoci“ rezort vyplatí viac peňazí väčšiemu počtu žiadateľov*. Dostupné na Internete: internetová stránka MPSVR SR: bit.ly/32fm9RII
- Úrad vlády SR. (2020). *Uznesenie č. 682/2020 a materiál č. 23088/2020*. Dostupné na Internete: rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/18833/1